

22-24 Eylül 2002
İstanbul - Türkiye

6. Uluslararası Bediüzzaman Sempozyumu

Risale-i Nur Işığında Küreselleşme ve Ahlâk

 NESİL

22-24 Eylül 2002
İstanbul - Türkiye

6. Uluslararası Bediüzzaman Sempozyumu

Risale-i Nur Işığında Küreselleşme ve Ahlâk

Danışman:
Prof. Dr. Faris Kaya

Editör:
Abdullah Albayrak

Tashih:
Orhan Güler

Mizanpaj:
Ömer Demirtaş

Kapak:
Mesut Sarı

Üretim Sorumlusu:
Ali Osman Macit

ISBN: 975-269-020-3

Baskı: Temmuz-2004

Baskı-Cilt:
Nesil Matbaacılık
Sanayi Cd. Bilge Sk. No: 2
34196 Yenibosna / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25 pbx

NESİL YAYINLARI
Sanayi Cd. Bilge Sk. No: 2 Yenibosna
34196 Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25 pbx
Faks: (0212) 551 26 59

İnternet: www.nesil.com.tr
e-posta: nesil@nesilyayinlari.com

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak Nesil Basım Yayın'a aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayımlanamaz.

Risale-i Nur'da Küreselleşme Ahlâkı ve Buna Karşı Durmanın Yolu

Prof. Dr. Ziyad Halil Muhammed Ed-Değamin*

Herkesin bildiği gibi, küreselleşme [globalization] modern çağda ortaya çıkmış bir kavramdır. Kavram olarak yeni olmakla beraber, içerik olarak insanlık tarihi boyunca karşılaşılmış bir kavramdır. İblis'in ifadelerinde bununla karşılaşmaktayız: **“Öyle ise izzet ve şerefine yemin ederim ki, ben onların hepsini mutlaka aldatır, saptırırım.”** (Sad: 82), **“Rabbim! Beni saptırdığın için, mutlaka ben de yeryüzünde onlara günahları süsleyeceğim ve onların hepsini mutlaka azdıracam!”** (Hicr: 39), **“Öyleyse, dedi, beni azdırmana karşılık, and içerim ki, ben de onları (saptırmak) için senin doğru yolunun üstüne oturacağım.”** (A'raf: 16), **“Elbette senin kullarından belirli bir pay alacağım, onları mutlaka saptıracağım, onları boş kuruntulara sokacağım ve onlara emredeceğim de hayvanların kulaklarını yaracaklar, onlara emredeceğim de Allah'ın yaratışını değiştirecekler.”** (Nisa: 119)

Bu ifadelerin hepsinde şeytan paktının, hakka ve haktan yana olanlara karşı açmış olduğu savaşın hedeflerini çok açık ve tekitli bir şekilde ortaya koyduğunu görmekteyiz. Şeytanın kullanmakta olduğu üslup, yoldan çıkarma, saptırma, ahlâk, inanç ve alışkanlık düzeyinde bir sapmaya çağırmaktır. Bu paktakillere göre, bütün insanlara dayatılması gereken örnek bu olmalıdır. Nursî'nin de ifade ettiği gibi, bu, “çağdaş medeniyette” kendini gösteren kaba kuvvet

* **Prof. Dr. Ziyad Halil Muhammed Ed-Değamin:** 1962 yılında Amman'da doğdu. 1987 yılında master, 1991 yılında doktorasını tamamladı. Malezya'da Uluslararası İslâm Üniversitesinde öğretim üyeliği yaptı. Halen Ürdün Al-i Beyt Üniversitesi Kanun ve Fıkıh Fakültesi Dekanı olarak görev yapmaktadır. Yayınlanmış çok sayıda makalesi ve bazı kitapları bulunmaktadır.

mantığıdır. İşte bu kuvvet, küreselleşme projesinin sahibi ve ilk elden sorumlusudur.

Said Nursi'nin kaleme almış olduğu risaleleri okuyanlar, bu risalelerin hedeflerinin küreselleşmeye karşı sabit durmayı ifade etmek üzere şekillendiğini anlarlar. Nursi, küreselleşmenin hatalarını ve açıklarını beyan ederek karşısında durmuştur: “Medeniyet-i hâzıranın hedef-i kastı, fazilet bedeline hasis bir menfaatdir. Menfaatin şe'nidir tezâhum ve tehâsum. Bundan çıkar cinayet... Cazibedar hizmeti hevâ, hevesi teşci, teshil; hevesâtı, arzuları tatmin. O hevâ, hem heves, şe'ni budur daima: İnsanı memsuh eder, sîreti değiştirir. Mânevî meshediyor; değiştir insanîyet.”¹

Buradan da anlaşılmalıdır ki, küreselleşme; güçlü, hızlı ve galip olan kültürün zayıf, yavaş ve mağlup olan kültüre zorla kabul ettirilmesidir. Nursî, İslam'a ve Müslümanlara karşı kaba kuvvet mantığına dayalı bu saldırıları görünce, insanların imanlarını kurtarmak ve rezalet bataklığında kaymalarının önüne geçmek için Risale-i Nur külliyyatını kaleme almıştır. Konuyu birçok açıdan ele almış, farklı yönleri ile ahlaktan bahsetmiştir. Bu bağlamda Risale-i Nurları okuduktan ve de Bediüzzaman'ın düşüncelerini araştırdıktan sonra bu konunun üç alanı içine alacak şekilde tasnif edilebileceğini gördüm. Bunları üç bölüm altında inceleyeceğiz. Tebliğimizin başında ise Bediüzzaman'ın penceresinden küreselleşme projesinin sahibi çağdaş medeniyet ahlakını tanıtıcı bir bölüm de ilave ettik. Bu bölümle beraber bu çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır:

I. Bölüm: Çağdaş medeniyet ahlakı ve Bediüzzaman'ın buna bakışı

II. Bölüm: Siyaset alanında küreselleşme ahlakı

III. Bölüm: İktisat alanında küreselleşme ahlakı

IV. Bölüm: Kadın hakları alanında küreselleşme ahlakı

Çalışmamızı sonuç bölümü ile bitireceğiz.

Hidayet ve başarı Allah Teala'dandır.

I. Bölüm

Çağdaş Medeniyet Ahlakı ve Said Nursi'nin Buna Bakışı

Said Nursi, sosyoloji ve ahlak bilimi alimlerine bir çağrı yöneltir, şeriatın imana dayalı ahlak anlayışı ile Avrupa medeniyetinin, çağdaş medeniyetin ahlak anlayışı arasındaki muazzam farkı görmelerini ister. İmanın, ahlak tümellerinin üzerine oturabileceği bir esas olduğunu ortaya koyar. Oysa çağdaş medeniyet, bu esastan mahrum olduğu için, ihlas, mürüvvet, fazilet, muhabbet, fedakarlık, rıza-i ilahî ve sevab-ı uhrevîden ibaret olan ahlak-ı hamidenin esaslarını bırakıp, kin, şahsî menfaatler, hilekarlık, enaniyet, tekellüf, riya, rüşvet ve aldatmalara kapıldığını gösterir. Bunun neticesinde de düzen, emniyet ve insanlık adı altında anar-

¹ RNK, s, 326.

şizm, kargaşa ve vahşet ortaya çıkar. Hayat çirkinliğe, çocuklar ihmale, gençler de sarhoşluk ve arbedeye uğrar. Toplumdaki güçlüler zulüm ve tecavüze yeltenir. Yaşlıların ağlamaları ve iniltileri duyulur. Nev-i beşerin hayat-ı içtimaiyesiyle alâkadar olan içtimaiyyun ve ahlâkiyyûnların kulakları çınlasın! Hakkı ve hakikatı görsünler.”¹

Fethullah Gülen’in de vurguladığı gibi, Said Nursi, ele alınması gereken en önemli problemi, ilhattan kaynaklanan “fikir anarşisi” olarak görmektedir. Bu nedenle de hayatının tamamını, günümüz insanına bu hastalığı tedavi etmenin gerekliliğine anlatarak geçirmiştir. Bilimin ve felsefenin insanları imansızlığa sevk ettiği bir dönemde hayatını geçirdi. Körpe dimağların komünizm ile yıkandığı bir çağda, öyle bir dönemdeki bu tür olumsuzluklara karşı duranların bir şehirden diğere sürgün edildiği, hicrete zorlandığı bir devirde yaşadı. Hepsinden de garip olan, bütün bu olumsuzlukların medeniyet ve çağdaşlık adına yapıyor olmasıydı. Kavramlar alt üst olmuş, anarşik hareketler taşıdığı büyü ve cazibe sayesinde her tarafa yayılır hale gelmişti.²

Nursi bu sebeble çağdaş medeniyetin kullanmakta olduğu kavramlara ilişkin açmazı konu edinmiş ve de yakinen bu kavramların çekici hale getirilerek ters yüz edildiği kanaatine varmıştır. Bu noktada diyor ki: “Medeniyet-i hâzıranın terakki olarak gördüğü şey tedenniden, iktidar olarak gördüğü bayağılıktan, intibah olarak gördüğü gaflet uykusuna boğulmaktan, nezaket olarak gördüğü riyakarane bir münafıklıktan, zekilik olarak gördüğü şeytani desiselerden, insanlık olarak gördüğü de insanlığın hayvanlığa çevrilmesinden başka bir şey değildir.”³ Sadece bu kavramlar da değil; Allah Teala’ya iman esası üzerine bina edilmediği için, siyasetle, iktisatla ve hatta kadın meseleleri ile kavramlar da ters yüz edilmiştir. İleride bunun açıklaması yapılacaktır.

Nursi’nin küreselleşme düşüncesini terviç eden medeniyet-i hâzırayı kınaması ve tenkit etmesinin ardındaki sebep, medeniyet-i hâzıranın imansızlığı yaymaya çabalaması, ruhun boş ve fakir kalmasına çalışıyor olmasıdır. Ayâ, hiç câiz olur mu ki, bir adamın akıl ve kalbi, vicdan ve ruhu müthiş bir derecede musibet içinde olduğu halde, cismen zâhirî bir derece refah ve ziynet içinde bulunmasıyla o adama mes’ut denilsin ve saadetine hükmedilsin? Medeniyetin veya küreselleşmenin insanlığa hediyesi, bu cehennemlik durumdur. Bu illete karşı bulduğu ilâç ise muvakkaten iptal-i his hizmeti gören cazibedar oyuncakları, uyutucu hevesat ve fantazyeleridir. Bu ilâcı, başını yesin ve yiyecek!”⁴

Said Nursi’ye göre fikir kargaşasının ve ahlaki çöküntünün sorumlusu, bozuk medeniyettir.⁵ Nursi bu sebeple, acayip buluşların ve garip birtakım firavunlukların etkisinde kalmış sapık ve sefih medeniyet öğrencilerinin, saptıran ve hasta

¹ RNK, s. 964.

² Bkz: Mesnevî-i Nuriye, Fethullah Gülen’in takdimi, thk. İhsan Salihi, Sözler Neşriyat, İstanbul, 1994.

³ RNK, s. 191.

⁴ RNK, 1391, 644.

⁵ RNK, s. 352.

felsefe şakirtlerinin davetlerini reddetmiştir. Yabancıların adetlerine uymayı, İslam'ın nurlarını hissettiren sembolleri terke çağırınları reddetmiştir.¹ Bunun yerine insanlık alemine aydınlık eserler getiren ve yüce değerler taşıyan İslamî sembolleri kullanmaya çağırmıştır.

Bugün medeniyet, haberleşme ve matbuat sahasında gerçekleştirmiş olduğu ilerlemeler sebebi ile insanlığa daha zararlı ve tehlikeli hale gelmiştir. Bu noktaya dikkatleri çeker ve der ki: “Yeryüzünü herkesin birbirini tanıdığı, günah için ittifak ettiği ve de sabah akşam gazetelerin lüzumsuz haberleri ile meşgul olduğu küçük bir köy haline sokan şu medeniyet-i sefihe, bu sebeple yanılmıştır. Küre-i arzı bir köy şekline sokan şu medeniyet-i sefiheyle gaflet perdesi pek kalınlaşmıştır. Tâdili, büyük bir himmete muhtaçtır. Ve keza, beşeriyet ruhundan dünyaya nâzır pek çok menfezler açmıştır. Bunların kapatılması, ancak Allah'ın lütfuna mazhar olanlara müyesser olur.”²

Küreselleşmenin en tehlikeli yönlerinden birinin medya olduğunda şüphe yoktur. Çağdaş medeniyet, İslam ahlakının temellerini sarsmak, şerefli ve cesaretli bir hayatı baltalamak için medyayı kullanmakta, nihayeti itibarı ile de gazete ve dergilerde neşrolunan fikirlerle kamuoyunu yanlış yönlendirmektedir. Bediüzzaman bu tehlikeyi görür ve buna karşı tavrı alır. Gazetecileri ve köşe yazarlarını hedef alır, bu akıma karşı durmak için şu esaslara sarılmaya çağırır:³ “Ey gazeteciler! Edipler edepli olmalı; hem de edeb-i İslâmiye ile müteeddib olmalı. Matbuat nizamnamesini, vicdanınızdaki hiss-i diyanet ve niyet-i hâlisa tanzim etmeli. Matbuatı, Avrupaî felsefe ve ahlaktan tecrit etmeli. Fransız İhtilali bize düstur olamaz; İstanbul, Avrupa değildir. Evla olan, vakt-i haziranın ihtiyaçlarını düşünmektir. İnsanları Avrupa'nın teorilerini ve felsefesini tatbik ile meşgul etmek doğru değildir.”

Nursi'nin medeniyete, çağdaşlığa ve terakkiye karşı olduğu düşünülmemelidir. Risalelerde bu medeniyetin ve terakkiyatın önemine sıklıkla değinmekte, beşeriyete temin etmiş olduğu saadete işaret etmektedir. Bir yandan medeniyet-i hâziranın kötülüklerini eleştirmekte, eksikliklerini açıklamakta, insanlığın başına açtığı felaketlerden bahsetmekte; diğer yandan da radyo, şimendifer, uçak vb. maddi gelişmelerini de takdir etmektedir:⁴ “Beşerin hayat-ı içtimaiyesine hadim, insani değerlere ve ahlaka muin ve sinai kalkınma yollarını hazırlayan felsefe, Kur'an-ı Kerim ile mutabakat ve de muvafakat halindedir. Hatta hikmet-i Kur'âniyeye hizmet etmektedir. Ona muarız olmadığı gibi, aksini yapmaya da istidadı yoktur.”⁵

Buradan hareketle Bediüzzaman, batı medeniyetine “İyi al, kötüyü bırak” düsturu ile yaklaşır. Bu düstura binaen “Ecnebiyede terakkiyat-ı medeniyeye yardım edecek noktaları (fünun ve sanayi gibi) maalmemniye alacağız” der.

¹ RNK, s. 352.

² RNK, s. 1328.

³ RNK, s. 1921 vd.

⁴ RNK, s. 1032.

⁵ RNK, s. 1862.

“Amma medeniyetin zünub ve mesavîsi olarak bazı âdât ve ahlâk-ı seyiyie ki, ecnebîlerde mehasin-i medeniye-i kesiresiyle muhat olduğu için çirkinliğini o kadar göstermiyor” diyerek reddeder.¹

Kendisine açıkça sorulan “Sen eskiden şarktaki bedevî aşâirde seyahat ettiğin vakit, onları medeniyet ve terakkiyata çok teşvik ediyordun. Neden 40 seneye yakındır medeniyet-i hâzıradan ‘*mim*’siz’ diyerek hayat-ı içtimaiyeden çekildin, inzivaya sokuldun?” sorusuna cevaben der ki: “Medeniyet-i hâzıra-i garbiye, semavî kanun-u esasîlere muhalif olarak hareket ettiği için seyiyati hasenatına, hatâları zararları faydalarına râcih geldi. Medeniyetteki maksud-u hakikî olan istirahat-i umumîye ve saadet-i hayat-ı dünyeviye bozuldu. İktisat ve kanaat yerine israf ve sefahat; sa’y ve hizmet yerine tembellik ve istirahat meyli galebe çaldığından, biçare beşeri hem gayet fakir, hem gayet tembel eyledi.”² Bu sözler Kur’an-ı Kerim’in hikmetinin ve adabının dile gelmesinden ibarettir. Buradan hareketle batı medeniyetini geçebileceğimiz ümidini bizde uyandırır: “Bu vahşet-engiz sahra-yı kebirî zaman-ı kasırada tekemmül-ü mebâdi cihetiyle tayyetmekle beraber, milel-i mütemeddine ile omuz omuza müsabaka edeceğiz. Zira onlar kâh öküz arabasına binmişler, yola gitmişler; biz birdenbire şimendifer ve balon gibi mebâdiye bineceğiz, geçeceğiz. Belki câmi-i ahlâk-ı hasene olan hakikat-ı İslâmiyenin ve istidad-ı fitrînin, feyz-i imanın ve şiddet-i cû’un hazma verdiği teshil yardımıyla fersah fersah geçeceğiz. Nasıl ki vaktiyle geçmiştik.”³

II. Bölüm

Siyaset Alanında Küreselleşme Ahlakı

Bediüzzaman’ın telif etmiş olduğu “Şualar” risalesi ile birçok şehirde kendisi için kurulan mahkemelerdeki savunmalarını içeren Kastamonu, Barla ve Emirdağ Lahikaları, Osmanlı hilafetinin düşmesini takiben Türk toplumunda ve de siyasi sisteminde küreselleşmenin her yönü ile ne denli nüfuz ettiğini bizlere göstermektedir. Nursî, gayet açık bir şekilde bütün kanunları, düsturları ve de ahlakı ile küreselleşmeye –çağdaş medeniyete– karşı tavrını ortaya koymuştur. Kendisini mahkeme salonlarına çekenlere de bu hakikatleri haykırmıştır. Ben bu muhakemelerden onun ne denli cesaretle küreselleşmeye ve de küreselleşmenin getirdiği kavramlara karşı mücadele verdiğini anlayabiliyorum. Bütün bunları yaparken ümmetin şahsiyetinin küreselleşme potasında erimesinin önüne geçmek, ümmetin sahip olduğu bütün değerleri ve ahlakı ile küreselleşmeye karşı duruşunu temin etmek gayesini güdüyordu. Küreselleşme tehlikesi Nursî’den sonra ortaya çıkmış olmasına rağmen, Risale-i Nurları ümmetin karşı karşıya olduğu küreselleşme tehlikesine karşı yazılmış eserler olarak takdim etsem de bu, yerinde bir tespit olur.

Küreselleşmenin siyaset meydanında taassup, ırkçılık, diktatörlük ve de istib-

¹ RNK, s. 1933.

² RNK, s. 1850.

³ RNK, s. 1933.

dat gibi tehlikeleri olduğunu söyler. Çağdaş medeniyetin ortaya çıkması ile birçok kötü ahlakın da topluma sirayet ettiğini dile getirir: “Şimdiki fırtınalı sırada gaddar medeniyetten neş’et eden hodgamlık ve asabiyet-i unsuriye ve umumî harpten gelen istibdadat-ı askeriye ve dalâletten çıkan merhametsizlik cihetinde öyle bir eşedd-i zulüm ve eşedd-i istibdadat meydana almış ki, ehl-i hak, hakkını kuvvet-i maddiye ile müdafaa etse, ya eşedd-i zulüm ile, tarafgirlik bahanesiyle çok biçareleri yakacak; o hâlette o da ezlem olacak ve mağlûp kalacak. Çünkü, mezkûr hissiyatla hareket ve taarruz eden insanlar, bir-iki adamın hatasıyla 20-30 adamı, âdi bahanelerle vurur, perişan eder. Eğer ehl-i hak, hak ve adalet yolunda yalnız vuramı vursa, 30 zayıata mukabil yalnız biri kazanır, mağlûp vaziyetinde kalır. Eğer mukabele-i bilmisil kaide-i zâlimânesiyle, o ehl-i hak dahi bir-ikinin hatasıyla 20-30 biçareleri ezseller, o vakit, hak namına dehşetli bir haksızlık ederler. İşte, Kur’ân’ın emriyle, gayet şiddetle ve nefretle siyasetten ve idareye karışmaktan kaçındığımızın hakikî hikmeti ve sebebi budur. Yoksa bizde öyle bir hak kuvveti var ki, hakkımızı tam ve mükemmel müdafaa edebilirdik.”¹

Çağdaş medeniyete dayanan siyaset anlayışında tek bir kişinin cinayeti yüzünden 100 kişi cezalandırılabilir. Hatta toptan bir millet, bir şüphe ve zan neticesi yerinden yurdundan edilebilir ve de yok edilebilir.² Bediüzzaman bu açıdan bakarak küreselleşmeyi kafirlerin medeniyeti olarak niteler: “Medeniyet libasını giymiş korkunç bir vahşettir. Zahirî parlıyor, batinî da yakıyor. Dışı süs, içi pis; sûreti me’nus, sîreti mâkûs bir şeytandır.”³

Said Nursi, ahlaktan, değerlerden ve de faziletlerden yoksun siyasetin tehlikesine dikkatlerimizi çeker: “Menfaat üzere çarkı kurulmuş olan siyaset-i hazıra müfteristir, canavar. Aç olan canavara karşı tahabbüp etsen, merhametini değil, iştihasını açar. Sonra döner gelir; tırnağının, hem dişinin kirasını senden ister.”⁴

Nursî, siyasetin, yalan dolan, mülevves ve ufûnetli bir çamur olduğu kanaatini taşımakta ve siyaseti böyle tanımlamaktadır. Günümüzde de böyle değil midir? Çağdaş medeniyet böyle göstermiyor mu? Siyaset oyununda ipin ucu onların elinde değil mi?⁵ Bunlar, batının zayıf devletler, üçüncü dünya ülkeleri üzerinde siyasal baskı kurduğunu göstermektedir.

Nursi, derslerinde niye siyasete dair malumat vermediği kendisine sorulunca şöyle der:

“Siyaset-i hazıra, yalandan, hileden, şeytanî fikirlerden hâli olmadığından şeytanî vesvese halini almıştır. Bu tür bir vesvese-i şeytaninin ise vahyin tebliğ makamına çıkma hakkı olmaz.”⁶

¹ RNK, s. 996.

² Bugün Afganistan’da gördüğümüz, bunun neticesi değil midir? Yıkılan, tarumar edilen şehirler, köyler, camiler, hastaneler ve okullar...

³ RNK, s. 1313.

⁴ RNK, s. 323.

⁵ RNK, s. 367 vd.

⁶ RNK, s. 1314

Faziletli ahlaka, emanete ve doğruluğa istinat etmeyen siyaset, Allah Teala'ya sınımlanacak siyasettir. Nursî, şeytandan ve de siyasetten Allah Teala'ya sınımlanacak haklı gerekçelere sahiptir. Zira kendi partisinden değil diye faziletli ve müte-deyyin bir insana saldıran kimseleri görmüş, diğer yandan da kendi partisinden diye fasık bir kimsenin methedildiğine şahit olmuştur. Bu manada bir siyasetin sayılamayacak kadar çok afet ve musibet taşıdığı gayet açıktır.¹

Nursî, insanları fakirleştiren, sefihleştiren ve kötü ahlaklı yapan; istibdat, se-fahat ve zillate bulaşmış çağdaş medeniyet yerine bedeviyeti tercih etmiştir.²

Çağdaş medeniyetin asıl anlamından saptırdığı ve orta yoldan çıkardığı “hürriyet” kavramı üzerinde de durur.

Nursî, hürriyetin gerçek anlamını şöyle açıklar: “Hürriyetin güzel olanı, şeriat adabını takıyan, faziletlerini benimseyen hürriyettir; sefihlik ve rezillik demek olan hürriyet değildir. O tür bir hürriyet hayvanlık, behimiye ve de şeytanın tasal-lutudur. Nefs-i emmarenin eline düşmek, esir olmak demektir. Fazilet ile bezen-mek, İslâmî terbiye almaktır. Bolşeviklik ve Allah tanınamazlık demek değildir.”³

Siyaset sahasında çok büyük ihtiyaç duyulan “adalet” kavramı ile ilgili olarak da şöyle der:

“Çağdaş medeniyet bu kavram ile ne de çok oynamıştır!” Bediüzzaman'a gö-re medeniyet, zındıklık ve dinsizliği razı etmek uğruna adaleti saptırmakta, za-man zaman hakkı dile getirenleri ve de insanları Kur'an-ı Kerime çağırınları ko-vuşturmaya tabi tutmaktadır.⁴ Şunu açıkça söylemem gerekir ki, 14. Şua, kendin-den başka kimseye hayat hakkı tanımayan çağdaş medeniyetin ayıp ve kusurlarını ortaya koymaktadır.

Adalet ve hürriyet, herkesin baskı altında kalmaksızın kendi görüşünü açıkla-yabileceği bir ortamı gerçekleştirmelidir. Ne var ki, çağdaş medeniyet bu hakla-rın en alt düzeyini bile gerçekleştirmekten aciz kalmıştır. Bediüzzaman sorgu hâ-kimliğinin son tahkikat kararnamesinin arkasında yazılı olan, “Hey'et-i vekile 'Mucizât-ı Kur'âniye' risalesinin ve de burada geçen üç âyetin medeniyete karşı beyanatı, şimdiki kanun-u medeniyete uygun gelmediği bahanesiyle resmen da-ğılmasının yasak edilmesine karar vermiştir” ibaresini görünce, buna reddiye sa-dedinde “hürriyet” kavramını gayet açık bir şekilde izah eder.⁵ Burada şu soruyu sormadan yapamayacağım:

Küreselleşme siyaseti acaba nereye kadar başkasının düşüncesine saygı duya-bilmektedir?

Said Nursî, Afyon mahkemesinde medeniyet-i sefihenin gayriahlaklı düstur ve kanunlarına boyun eğmeye karşı şiddetli bir şekilde uyarılarda bulunmaktadır. Bunlar Bolşeviklikteki gibi vahşi ve zalim kanunlardır. Düşmanlarımızın baskı-

¹ RNK, s. 1965

² RNK, s. 1928

³ RNK, s. 1941 vd.

⁴ RNK, s. 1033.

⁵ RNK, s. 1042.

ları ve hileleri altında bu kanunlara boyun eğmekten men etmektedir. Şu kainatta hiçbir kanun veya zerre miktarı insafa sahip olan bir insan, elimizdekini bırakarak kendi düşüncesini bizlere kabul etmeye bizleri zorlayamaz.¹

Nursi'ye göre çözüm, Avrupa'yı taklit etmekten kaçınmaktır. Onların değerlerine ve terakkilerinin eteklerine bağlanmayı bırakmaktır. İstibdadı defetmektir. Zira istibdadın ne güven ne de istikrar getirmediği ortadadır. Bediüzzaman bir çok alanda çağdaş medeniyetin küreselleşme taraftarlarına şöyle seslenir:

“Sizin cebren böyle ehl-i imanı *mim* 'siz medeniyete sevk etmekteki maksadınız, eğer memlekette âsâyîş ve emniyet ve kolayca idare etmek ise kat'iyen biliniz ki, hata ediyorsunuz, yanlış yola sevk ediyorsunuz. Çünkü itikadı sarsılmış, ahlâkı bozulmuş 100 fâsıkın idaresi ve onlar içinde âsâyîş temini, binler ehl-i salâhatin idaresinden daha müşküldür.”²

Nursi, küreselleşmenin siyasi güveni temin edemeyeceğini açıkça ifade eder. Müslümanların küreselleşmenin dayattığı gibi dünya sevgisine ve hırsına ihtiyaçlarının olmadığına vurgu yapar: “İşte bu esaslara binaen, ehl-i İslâm dünyaya ve hırsa sevk etmeye ve teşvik etmeye muhtaç değildirler. Terakkiyat ve âsâyîşler bununla temin edilmez. Belki mesailerinin tanzimine ve mabeyinlerindeki emniyetin tesisine ve teavün düsturunun teshiline muhtaçtırlar. Bu ihtiyaç da, dinin evâmîr-i kutsiyesiyle ve takvâ ve salâbet-i diniye ile olur.”³

Özümüze dönmek, İslâmî tasavvur esasları ile Kur'an-ı Kerim ahlakını edinmek, batının göstermiş olduğu terakkiyi ümmet-i Muhammed'in de göstermesine kefilidir. Müslümanlara terakkiyat kapısını açacak beş esasın şunlar olduğunu söyler:

Hakikat-i İslamiye, şedid bir ihtiyaç ve belimizi kıran tam bir fakt, hürriyet-i şer'iyeye, şehamet-i imaniye ve İzzet-i İslâmiye.⁴

Nursi'ye göre, Müslümanlar davranış ve karakterlerinde İslam ahlakını, iman hakikatlerini sergileyebilseler diğer dinlerin mensupları cemaat cemaat, fevc fevc İslam'a girerlerdi: “Eğer biz ahlâk-ı İslâmiyenin ve hakaik-i imaniyenin kemâlâtını ef'âlimizle izhar etsek, sair dinlerin tâbileri, elbette cemaatlerle İslâmiyete girecekler; belki küre-i arzın bazı kıt'aları ve devletleri de İslâmiyete girecekler.”⁵

Bediüzzaman vahyin verilerinden hareketle yeni bir İslam medeniyetinin doğacağını haber verir: “Evet, Avrupa'nın medeniyeti fazilet ve hüda üstüne tesis edilmediğinden, belki heves ve hevâ, rekabet ve tahakküm üzerine bina edildiğinden, şimdiye kadar medeniyetin seyyiatı hasenatına galebe edip ihtilâlcî komitelerle kurtlaşmış bir ağaç hükmüne girdiği cihetle, Asya medeniyetinin galebesine kuvvetli bir medar, bir delil hükmündedir. Ve az vakitte galebe edecektir.”⁶

¹ RNK, s. 1044 vd.

² RNK, s. 646.

³ RNK, s. 646.

⁴ RNK, s. 1964-1965.

⁵ RNK, s. 1962.

⁶ RNK, s. 1965.

Bediüzzaman aynı zamanda bugünkü şekli ile küreselleşmenin yaratılış gayesi ve hikmeti ile de uzak düştüğünü savunmaktadır: “Ey Müslümanları dünyaya çağırın herif, hata yaptın. Ey gafil, sen sanır mısın ki, insandan bizzat matlub olan; dünyayı imar etmektir, eşya icat etmektir, rızık tahsil etmektir. Bu gibi dünyada kalıcı işlerdir. Oysa hükm-ü fermanı kaf ile nun arasında olan mülk sahibi, mevcudat, kainat ve vakıa ister tasdik etsin ister etmesin buyuruyor ki: **‘Ben insanları ve cinleri Bana ibadet etsinler diye yaratmışımdır.’** (Zâriyat: 56).¹

Nursî’ye göre siyasetin doğru anlaşılması, onun hakaik-i Kur’âniyenin envârına aşık olması ile mümkündür.²

III. Bölüm

İktisat Alanında Küreselleşme Ahlakı

İktisadi alandaki küreselleşme, küreselleşmenin en tehlikeli boyutlarından biridir. Zira insan hayatının birçok alanına etki edebilecek bir alandır. Açıkça söylemek gerekirse bu alandaki küreselleşme, batı iktisat modelinin, her türlü teori ve davranış biçimleri ile yeryüzü ulusları üzerinde hegemonyasını kurmasıdır. Bazı düşünürler bunu şöyle izah ederler:

Küreselleşme projesinin sahibi çağdaş medeniyet bugün bolluk ve refah içinde yaşarken İslam alemi tamamen bir kenara itilmiş durumdadır. Nursî bunu şöyle ifade eder:

“Şimdiye kadar İslâmlar ihtiyarıyla girmemiş. Şu medeniyet-i hazıra onlara yaramamış. Hem de onlara vurmuş müthiş kayd-ı esaret. Belki nev-i beşere tiryak iken zehir olmuş. Yüzde seksenini atmış meşakkat ve şekavet. Yüzde onu çıkarmış muzahraf bir saadet. Diğer onu bırakmış beyne beyne bîrahat. Zalim ekal-lin olmuş gelen ribh-i ticaret. Lâkin saadet odur: Külle ola saadet.”³

Bunun sebebi, küreselleşen iktisatta ve ahlakta insanoğluna adaletli davranılması kuralının bütünüyle unutulmasıdır. Bu sebeple de, iktisadın AIDS’i kabul edilen faiz yüzünden servet, küçük bir azınlığın elinde toplanmaktadır. Bu bile tek başına küreselleşmenin her türlü ahlaki kuraldan yoksun olduğunun açık bir delilidir.

Küreselleşme yanlıları, siyaset meydanında olduğu gibi iktisat alanında yırtıcı hayvanlar, aç kurtlar ve azgın köpekler gibidirler. Bunlarla ilgili Nursî, “Şu medenilerden çoğunun eğer içini dışına çevirirsen, görürsün: Başta maymunla tilki, yılanla ayı, hınzır; sîreti olur suret.”⁴ der. İnsanı imana götüren; ona fazilet, iffet, rahmet ve de şefkat hissi veren yöneliş küreselleşme neticesinde kaybolunca insan bu hale gelmektedir.

Çağdaş medeniyet, nefsin şehvani arzularının önünü sonuna kadar açmış, bi-

¹ RNK, s. 1378 vd.

² RNK, s. 368.

³ RNK, s. 326.

⁴ RNK, s. 326.

zatihi iktisat demek olan izzet ve keramete itibar etmemiştir. Oysa zillet ve alçaklık, zahiren cömert gibi görünün israfçı ve savurganların halidir. Nursi, buna değindikten sonra, İkinci Cihan Harbinin akabinde beşeriyetin zorla da olsa iktisada sarılmak zorunda kaldıklarını, söyler.¹

İsraf, kanaatsizlik ve haram lokma yemek, hikmet-i ilahiye ile bağdaşmaz. Hikmet-i ilahi ile uyuşan, iktisat ve kanaattir. Bediüzzamanın İktisat Risalesinde dile getirdiği iktisadi nizamın ahlakı bu iki esas üzere kuruludur. Bunu ispat sadedinde de şöyle söyler:

“Hem Yahudi milleti hırs ile, ribâ ile, hile dolabı ile rızıklarını zilletli ve sefaletli, gayr-ı meşru ve ancak yaşayacak kadar rızıklarını bulması ve sahrânişinlerin, yani bedevîlerin, kanaatkârâne vaziyetleri, izzetle yaşaması ve kâfi rızık bulması, yine mezkûr dâvâmızı kat’î ispat eder.”²

Nursî, iktisadi dar anlamı ile alır, yani israfa ve cimriliğe kaçmadan orta yollu harcama yapmak olarak görür. Çünkü burada orta yollu davranmak serveti artırmada, elde etmede ve harcamada da itidalî doğuracaktır. Bu itidalî özet olarak malla alakalı hakaik-i Kur’aniyeye dayanmakta, Allah Teala’ya ve ahiret gününe imana bağlanmaktadır.

Geniş anlamı ile iktisadi ise şu düstur ile tayin eder:

“Evet, eğer tarihî bir nazarla sahife-i âleme bakacak olursan ve o sayfayı lekeliyeni beşerin mesâvisine, hatâlarına dikkat edersen, heyet-i içtimaiyede görünen ihtilâller, fesatlar ve bütün ahlâk-ı rezilenin iki kelimedenden doğduğunu görürsün. **Birisi:** ‘Ben tok olayım da, başkası açlığından ölürse ölsün, bana ne!’ **İkincisi:** ‘Sen zahmetler içinde boğul ki, ben nimetler ve lezzetler içinde rahat edeyim.’ Birinci kelime âlem-i insaniyeti zelzelelere maruz bırakmış, yıkılmaya yaklaştırmıştır. İkinci kelime nev-i beşeri umumî felâketlere sürüklemiş ve asayiş mahvetmiştir.”³

Nursi’ye göre, beşeriyet şayet hayat istiyorsa bütün çeşitleri ile ribâyı öldürmelidir. Zekat müessesesi ile de üst tabaka ile alt tabaka veya zenginlerle fakirler arasında var olan uçurumu bertaraf eder: “İnsanların heyet-i içtimaiyesinde intizam ve asayiş temin eden köprü, zekâttır. Âlem-i beşerde hayat-ı içtimaiyenin hayatı, muavenetten doğar. İnsanların terakkiyatına engel olan isyanlardan, ihtilâllerden, ihtilâflardan meydana gelen felâketlerin tiryakı, ilâcı, muavenettir.”⁴

Nursî, geçmiş olaylara ve tecrübelerine dayanarak, “Zekat vermek, iktisat düsturu ile hareket etmek berekete ve bolluğa sebeptir, israf ile zekat vermemek ise bereketi öldürür” der.⁵

¹ RNK, s. 661.

² RNK, s. 660.

³ RNK, s. 1173.

⁴ RNK, s. 1173.

⁵ RNK, s. 661.

IV. Bölüm

Kadın Hakları Alanında Küreselleşme Ahlakı

Çağdaş medeniyet bugün kadını, kadının problemleri ile ilgili görmektedir. Kadın hakları ile ilgili ortaya kavramlar atmakta ve beşeriyetin kendi zaviyesinden kadın haklarını görmesini istemektedir. Said Nursi ise koca bir dağ gibi küreselleşme rüzgarlarına karşı durmakta, çağdaş medeniyetin Kur'an'ın icazı karşısında düştüğü acziyeti haykırmakta, kadın hakları ve problemleri ile Kur'an-ı Kerim'in meydan okuyuşunu dile getirmektedir.

Mesela Batı bugün mirasta kadın erkek eşitliğini savunmakta, erkeğin kadına oranla iki hisse almasını büyütmektedir. Oysa diğer taraftan anneyi miras haktan mahrum bırakmaktadır. Bu iki misalden yola çıkarak Bediüzzaman, Kur'an-ı Kerim'in hükümlerine ters düşen çağdaş medeniyetin medeni haklarının ne denli zalim ve haksız olduğunu ortaya koyar: **'Erkeğe iki kız hissesi vardır'** (Nisâ Sûresi, 4:176) olan hükm-ü Kur'ânî, mahz-ı adalet olduğu gibi, ayn-ı merhamettir. Evet, adalettir. Çünkü, ekseriyet-i mutlaka itibarıyla bir erkek, bir kadın alır, nafakasını taahhüt eder. Bir kadın ise bir kocaya gider, nafakasını ona yükler, irsiyetteki noksanını telâfi eder.

Hem merhamettir. Çünkü, o zaife kız, pederinden şefkate ve kardeşinden merhamete çok muhtaçtır. Hükm-ü Kur'ân'a göre o kız, pederinden endişesiz bir şefkat görür. Pederi, ona 'Benim servetimin yarısını ellerin ve yabancıların ellerine geçmesine sebep olacak zararlı bir çocuk' nazarıyla endişe edip bakmaz. O şefkate, endişe ve hiddet karışmaz. Hem kardeşinden rekabetsiz, hasetsiz bir merhamet ve himayet görür. Kardeşi, ona 'Hanedanımızın yarısını bozacak ve malımızın mühim bir kısmını ellerin eline verecek bir rakip' nazarıyla bakmaz; o merhamete ve himayete bir kin, bir iğbirar katmaz."¹

"Medeniyet kadına zulmetmiştir" der. "Kıza hakkından fazlasını vermeye zulmetmiştir. Daha vahim ve korkunç zulmü ise anneler hakkında işlemiştir. Çünkü miras haklarından onları mahrum bırakmıştır. Bu korkunç bir zulüm, bir cinayet ve de anaların hakları gasptir. Beşeriyete hizmet iddiasında olan vahşiler bunu idrak edememişlerse de Kur'an-ı Kerim'in hükmü; **'Ölenin annesi için altıda bir hisse vardır'** (Nisâ Sûresi: 11) ayn-ı hak ve mahz-ı adalettir."² İşte bu tür ifadeleri, Risale-i Nur müellifinin zindan karanlıklarına düşmesine sebep olmuştur!

Çağdaş medeniyetin beşeriyeti düşürmeye çalıştığı bir başka bataklık da açılmak ve başörtüsünü bırakmaktır. Bunun bir kadın hakkı olduğu ve kadınların bu haklarını kullanmaları gerektiğine işaret etmekten de geri kalmıyor. Küreselleşmenin bu saptırmalarına karşı Nursî şu hakikati dile getirir:

"Erkekler hevâ ve hevesle kadınlığa, kadınlar da nâşizelikle erkekleştiler."

Böylelikle kadın hakları konusunda küreselleşmenin düştüğü hataya değinir:

¹ RNK, s. 363.

² RNK, s. 364.

“Demek, inkişaf-ı nisvandandır, medenî beşerde ahlâk-ı seyyie inkişaf eder.”¹

Nursî’ye göre, küreselleşme, medeniyet-i sefihe kadının örtünmesini fitri bir ihtiyaç olarak görmez, bir esaret ve boyunduruk olarak kabul eder. Bediüzzaman bu düşünceyi ret sadedinde başörtüsünün kadının fitri bir ihtiyacı olduğunu beyan eder. Kadının tabiatındaki incelik, çabuk infiali, onu erkeklerden kaçmaya meyilli kılmıştır. Erkeklerin tasallutundan ve tecavüzünden korunmak için tesettüre olan ihtiyaçları fitratlarından gelmektedir. Böylelikle kocaları nazarında da töhmet altında kalmamış olurlar. Medeniyet-i sefihenin açıklığı terviç etmesi insan fitratına aykırıdır; çünkü:

“Evet, bir kadın, kocasına yalnız hayat-ı dünyeviyeye mahsus bir refika-i hayat değildir. Belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-i hayattır. Madem hayat-ı ebediyede dahi kocasına refika-i hayattır; elbette, ebedî arkadaşı ve dostu olan kocasının nazarından gayrı, başkasının nazarını kendi mehâsinine celb etmemek ve onu darıltmamak ve kıskandırmamak lâzım gelir. Şer’an koca, kariya küfüv olmalı; yani, birbirine münasip olmalı. Bu küfüv ve denk olmak, en mühimi, diyanet noktasındadır. Ne mutlu o kocaya ki, kadınının diyanetine bakıp taklit eder; refikasını hayat-ı ebediyede kaybetmemek için mütedeyyin olur. Bahtiyardır o kadın ki, kocasının diyanetine bakıp ‘Ebedî arkadaşımı kaybetmeyeyim’ diye takvâya girer. Veyl o erkeğe ki, salih kadını ebedî kaybettirecek olan sefahate girer. Ne bedbahttır o kadın ki, müttakî kocasını taklit etmez, o mübarek ebedî arkadaşını kaybeder. Binler veyl o iki bedbaht zevc ve zevceye ki, birbirinin fışkıını ve sefahatini taklit ediyorlar, birbirine ateşe atılmasında yardım ediyorlar.

“Bir ailenin saadet-i hayatiyesi, koca ve karı mâbeyninde bir emniyet-i müte-kabile ve samimî bir hürmet ve muhabbetle devam eder. Tesettürsüzlük ve açık saçıklık, o emniyeti bozar, o müte-kabil hürmet ve muhabbeti de kırar. O samimî muhabbet ve hürmet-i müte-kabile gitmekle beraber, gayet çirkin ve gayet alçakça bir his uyandırmaya sebebiyet verebilir. Böyle bir hal ise tüyleri ürpertecek bir sukut-u insaniyettir!

“Tesettürün ref’i, izdivacı teksir etmeyip çok azaltıyor. Hevesât-ı hayvâniye-yi tahrik ediyor. Çok sû-i istimâlâta ve isrâfâta ve neslin zaafiyetine ve sukut-u kuvvete sebeptir. Ayn-ı adalettir ki, fitne silahı ile ortalığı bulaştıranlar kıyamet günü cehennem kütüğü olacaklardır.”²

Said Nursî, gençliğin ahlakını bozmaya çalışan, aile hayatının safiyetini yıkmaya çalışan birtakım gizli örgütlerin varlığından da haberdardır. İslam toplumunu bozmak, İslam dinine zarar vermek için shevat yolunu gençliğe açan, sefahat ve sapıklığa düşmesi için çalışanların bulunduğunu da iyi bilmektedir. Gafil kadınları kendi ağlarına düşürmek için çalışmakta olan birtakım gizli kuruluşların varlığını da bilmektedir. Ümmeti bitirecek olan darbenin bu yönden geleceğinin farkında olan Nursî, bütün bunlara karşı dini terbiyeyi ön plana çıkarır ve ancak bu sayede küreselleşmenin doğuracağı olumsuzlukların bertaraf edileceğini söyler. Bir yandan İslam adabı ile bütünleşmeyi tavsiye ederken diğer taraftan da eş-

¹ RNK, s. 574.

² RNK, s. 688 vd.

lerden birinin diğerinin yoldan çıkmasına mukabil yoldan çıkmak yerine onu düzeltmeye çalışmasını öğütler.¹

Sonuç:

Allah Teala'ya hamd olsun ki, bu tebliğ sayesinde son asırdaki en büyük İslam ıslahatçılarından birinin kendisini ve fikirlerini tanıma imkanı buldum. Çok erken dönemde küreselleşmenin tehlikesine dikkatleri çekmiş olan Said Nursî'nin düşüncelerinden hareketle hazırladığım bu tebliğde özetle şu sonuçlara ulaşmış bulunmaktayım:

Birincisi: Nursî'ye göre küreselleşmenin karşısında bir bütün olarak durmak gerekir. Açıkça dile getirir ki, yabancılara karşı varlığımızı ve kimliğimizi koruyabilmemizin yolu İslam'a bağlılığımız ve şeriata uygun hareket etmemizdir. Bu, aynı zamanda bizleri dünya ve ahiret vartalarından kurtaracak, cihanşümül İslam birliğini tesis edecek, bizim hürriyetimiz ve medeniyetimiz sınırlarına onların medeniyetlerinin kötü taraflarının gelmesine mani olacak, Avrupa kapılarından dilencilik zilletinden bizleri kurtaracak, onlarla aramızdaki derin terakki farkını kısa zamanda kapatmamızı sağlayacak, az bir zaman diliminde Araplar, Türkler, İranlılar ve diğer unsurların birleşmesi sureti ile İslam'ın şahs-ı manevisini bir devlet olarak yüceltecek olan değerdir.²

İkincisi: Küreselleşmenin olumlu yönlerinden istifade etmek mümkündür. Said Nursî "İyi olanı al, kötü olanı bırak" düsturunu benimser.

Üçüncüsü: İslamî hakikatler üzerine kalkınmayı bina etmek mümkündür. İslamiyetteki farklı güç odakları, onu Batı medeniyetine karşı daha güçlü ve etkili yapabilir.

Dördüncüsü: Siyaset alanında küreselleşmenin getirmiş olduğu her şey reddedilmelidir. Batı bakışı ile olan siyaset tümünden reddedilmelidir. Bunun alternatifi ise Kur'an hakikatlerine aşık olan; insanlara hürriyet, onur ve güvenlik sağlayan siyasettir.

Beşincisi: İktisat alanında faiz müessesesi üzerine kurulu olan küreselleşmeye karşı savaş açılmalıdır. Ağır toplumsal felaketlerden kurtulmak için zekat müessesesine yönelmek gerekir.

Altıncısı: Şeriatın mirasta, tesettürde ve çok eşlilikte kadına tanımış olduğu haklar mahza haktır, fitrata ve beşer tabiatına uygundur. Bu konuda Batı küreselleşmesinin dayatmaları reddedilmelidir.

Yedincisi: Küreselleşme kültürel, siyasal, iktisadi, sosyal ve eğitimsel kavramlarla çokça oynamaktadır. Nursî bu kavramları Kur'an-ı Kerim düsturlarına ve onun hidayet rehberliğine göre tashih etmeye çalışmış; küreselleşmenin yanıtıcı semboller, kavramlar ve kelimelerle insanları kandırmaya çalıştığını, aslında ayıplı ve kusurlu olduğunu açıklamıştır.

¹ RNK, s. 689.

² RNK, s. 1975.